

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Αγαλιανού, Ολυμπία (2021). Η μουσικοκινητική αγωγή Orff ως αφετηρία και προορισμός. Fagottobooks.

ISBN 978-960-6685-90-3

Ζωή Διονυσίου

Η Ολυμπία Αγαλιανού είναι από τις πλέον αναγνωρίσιμες μουσικοπαιδαγωγούς με ειδικέυση στη μουσικοκινητική αγωγή Orff στην Ελλάδα. Στην πλούσια επαγγελματική της πορεία έχει καταφέρει να προάγει τη μουσικοκινητική αγωγή Orff με ευρύτητα πνεύματος και με διεπιστημονική διάσταση, συνδυάζοντας τη θεωρία με την πράξη. Μέλος του Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Τμήματος Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και επίτιμη πρόεδρος του Ελληνικού Συλλόγου Μουσικοκινητικής Αγωγής Orff (ΕΣΜΑ). Πρόκειται λοιπόν για μία ώριμη κατάθεση της πλέον ειδικής ερευνητήριας στη μουσικοκινητική αγωγή Orff στη χώρα μας.

Το βιβλίο «Η μουσικοκινητική αγωγή Orff ως αφετηρία και προορισμός» δεν είναι ένα βιβλίο ειδικού ενδιαφέροντος, αλλά ακριβώς το αντίθετο, ένα βιβλίο που ανοίγει

δρόμους σε όποιον ασχολείται με τη μουσική, την κίνηση και τον άνθρωπο, όπως έκανε ο ίδιος ο Carl Orff μέσα από το έργο του. Στο πρώτο μέρος του βιβλίου η συγγραφέας προσκαλεί τον αναγνώστη σε μία άρτια περιήγηση στη μουσικοκινητική αγωγή Orff και στις διαδρομές της στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, τοποθετώντας την στο ευρύτερο εκπαιδευτικό και καλλιτεχνικό πλαίσιο της εποχής. Το δεύτερο μέρος του βιβλίου καταλήγει σε μία προσεκτική περιγραφή των εννοιών και χαρακτηριστικών της μουσικοκινητικής αγωγής Orff, χρήσιμη σε κάθε εκπαιδευτικό μουσικής, παιδαγωγό κίνησης, ή παιδαγωγό γενικής παιδείας που επιλέγει να χρησιμοποιήσει τις τέχνες στη δουλειά του.

Επιλέξαμε τρεις άξονες μέσα από τους οποίους θα περιηγηθούμε στο βιβλίο και θα επιχειρήσουμε να οσμιστούμε τη συμβολή της μουσικοκινητικής αγωγής Orff στη σύγχρονη μουσικοπαιδαγωγική πράξη.

A. Ο πρώτος άξονας διαμορφώνεται γύρω από το ερώτημα: Πού βρίσκονται οι βάσεις της μουσικοκινητικής αγωγής Orff; Για να απαντήσουμε το ερώτημα αυτό θα ταξιδέψουμε σε κάποια γεγονότα της πορείας του Carl Orff, όπως πολύ προσεκτικά μας καθοδηγεί η συγγραφέας.

Γεννημένος στο Μόναχο το 1895 και ενώ σπουδάζει σύνθεση στην Ακαδημία Μουσικής του Μονάχου, ο Orff έρχεται σε επαφή με τον σύγχρονο χορό και με άλλες τέχνες (την ποίηση, το θέατρο, τις εικαστικές τέχνες), εμπνέεται από αυτές και αρχίζει να αναζητά τις μεταξύ τους συνδέσεις. Στην πορεία αυτή ο Carl Orff βασίστηκε σε συνεργασίες, διαμορφώθηκε θα λέγαμε μέσα από την πλούσια καλλιτεχνική κίνηση της Γερμανίας της εποχής του μεσοπολέμου. Το 1924 με την Dorothee Günther ιδρύουν τη Σχολή Güntherschule, στην οποία ο Orff διδάσκει μουσική κάνοντας διαρκείς συνδέσεις με τον χορό και την κίνηση. Συνεργάζεται με την Dorothee Günther και την Mary Wigman, εκπροσώπους του μοντέρνου χορού στη Γερμανία, καθοδηγεί μουσικά τη σπουδαία χορευτική ομάδα της Güntherschule στην οποία συμμετέχει η μετέπειτα στενή συνεργάτιδα του Gunild Keetman και μεταξύ των ετών 1931-34 εκδίδει μουσικό υλικό με τον τίτλο Orff-Schulwerk, που απευθύνεται σε δασκάλους μουσικής. Εστιάζει στη ρυθμική κίνηση και ταυτόχρονα μεταφέρει στη μουσική σύνθεση τη δική του κατανόηση του χορού, με έντονο το στοιχείο του ρυθμού (π.χ. η σκηνική καντάτα Carmina Burana, 1937).

Η Güntherschule κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο κλείνει προσωρινά, αλλά το 1944 η σχολή και όλο το προσωπικό αρχείο του Orff (όργανα, παρτιτούρες, δίσκοι, σημειώσεις, αρχεία, φωτογραφίες, σκηνικά, κοστούμια, κλπ.) καταστρέφονται ολοσχερώς από τον βομβαρδισμό. Ο Orff απογοητευμένος αποφασίζει να ασχοληθεί αποκλειστικά με τη σύνθεση. Όμως το 1948 ένας παραγωγός του Βαυαρικού Ραδιοφώνου ανακαλύπτει τυχαία κάποιες παρτιτούρες του σε ένα παλαιοπωλείο και τον καλεί να συνθέσει έργα για παιδιά για να τα παρουσιάσει στο ραδιόφωνο. Μία νέα εποχή για το Orff-Schulwerk ξεκινά. Αυτή τη φορά απευθύνεται στα παιδιά,

γράφει απλά, στοιχειακά, καταφέρνει να υλοποιήσει την αρχική του ιδέα να αναζητήσει το στοιχειακό στη μουσική, αξιοποιεί περισσότερο τον λόγο, την ομιλία και τις ρίμες, ενώ γίνεται πιο εμφανής η σύνδεση λόγου-μουσικής-κίνησης στο έργο του. Το 1949, ο Orff γράφει μουσική για την παράσταση «Αντιγόνη» του Σοφοκλή, όπου εμπνέεται από το ρυθμικό μέτρο της αρχαίας ελληνικής ποίησης και συμβάλει στην αναβίωση του αρχαίου ελληνικού δράματος στην Ευρώπη. Ο ρυθμικός λόγος γίνεται τραγούδι, μέσα από έντονους ρυθμούς και τη χρήση κρουστών οργάνων. Παραγγέλλει την κατασκευή ξυλόφωνων και μεταλλόφωνων που διαμορφώνουν το Orff instrumentarium. Μετά από 2 χρόνια ραδιοφωνικών εκπομπών, στα τέλη του 1950, ξεκινά η παρουσίαση τηλεοπτικών εκπομπών σε επιμέλεια της συνεργάτιδος Gunild Keetman, οι οποίες συνεχίστηκαν για 3 χρόνια, και έδωσαν και τη διάσταση του χορού και της κίνησης και νέα ώθηση στο Orff-Schulwerk. Μεταξύ των ετών 1950 και 1954 ο Orff σε συνεργασία με την Gunild Keetman κυκλοφορούν τη δεύτερη έκδοση του πεντάτομου έργου Orff-Schulwerk, με τον τίτλο *Musik für Kinder [Μουσική για παιδιά]*.

Το 1963 ιδρύεται το Orff Institute (Ινστιτούτο Orff), προσαρτημένο στο Mozarteum του Salzburg, το μεγαλύτερο ίδρυμα αφιερωμένο στη μελέτη και διάδοση της μουσικοκινητικής αγωγής Orff. Το 1962 στο Μόναχο ιδρύεται το Διεθνές Φόρουμ Orff-Schulwerk (International Orff-Schulwerk Forum Salzburg), που αναλαμβάνει τη διάδοση των ιδεών σε όλο τον κόσμο σε μία πορεία εν εξελίξει.

Στην Ελλάδα η μουσικοκινητική αγωγή Orff έχει γνωρίσει μεγάλη διάδοση με την Πολυξένη Ματέυ να είναι η πρώτη Ελληνίδα που σπούδασε με τον Orff στη σχολή Gunther του Μονάχου (1935). Το 1954 ο Orff έρχεται στην Ελλάδα. Το 1963 η Ματέυ εκδίδει το πρώτο τεύχος του ελληνικού Orff-Schulwerk και το 1968 το δεύτερο, καταφέροντας να μεταφέρει τη μουσικοκινητική αγωγή στο κοινωνικό πλαίσιο της χώρας μας. Το 1986 ιδρύθηκε ο διετής επαγγελματικός κύκλος Orff στη Σχολή Μωραΐτη, που λειτουργεί μέχρι σήμερα, και το 1990 ιδρύθηκε ο Ελληνικός Σύλλογος Μουσικοκινητικής Αγωγής Carl Orff (ΕΣΜΑ).

Ο Orff οσμίζεται το δημιουργικό στοιχείο στη σύνδεση της μουσικής, του λόγου και του χορού, εμπνέεται από τη σύμπραξη αυτή, ζει μέσα στην ευρωπαϊκή πρωτοπορία, αφήνει τον εαυτό του να παρασυρθεί από την κίνηση και τον χορό για να φτάσει στο ουσιώδες της μουσικής. Αναζητά το «πρωταρχικό» ή το «στοιχειακό» ανάμεσα στη μουσική, την κίνηση και στον λόγο. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι η βάση της μουσικοπαιδαγωγικής προσέγγισης Orff-Schulwerk δεν είναι ούτε τα όργανα, ούτε οι ενορχηστρώσεις και το υλικό που ο ίδιος δημιούργησε, αλλά η ιδέα της στοιχειακής μουσικής. Εύστοχη η ελληνική μετάφραση του όρου “elemental” σε «στοιχειακό» από τον Νικόλα Τσαφταρίδη (1997). Ο όρος «στοιχειακό» αναφέρεται στο γήινο, το πρωταρχικό, αυτό που βιώνεται σωματικά και όχι διανοητικά. Η κεντρική σημασία του Orff-Schulwerk δεν είναι το απλοϊκό, αλλά αυτό που απευθύνεται στην αισθητηριακή

εμπειρία και οδηγεί τον άνθρωπο στην κατανόηση της μουσικής μέσα από το λόγο και την κίνηση.

Β. Ο δεύτερος άξονας διαμορφώνεται γύρω από το ερώτημα: Η μουσικοκινητική αγωγή Orff είναι μία προσέγγιση μουσικής αγωγής με τη χρήση κίνησης ή μια προσέγγιση κινητικής αγωγής με τη χρήση μουσικής;

Η κίνηση, η κινητήριος δύναμη του σώματος, του νου και της ψυχής για τον Orff στάθηκε αφορμή για μουσική δημιουργία. Δεν τα συνδύασε απλά, ούτε έκανε μία συνθετική μέθοδο με αναλυτικά βήματα και στρατηγικές. Ερμήνευσε τις καινοτομίες του Emile Jaques Dalcroze και του Rudolf Laban μέσα από το πρίσμα της διακαλλιτεχνικότητας. Αφού πέταξε όλα τα περιττά στοιχεία με τα οποία οι άνθρωποι συχνά φορτώνουν τις τέχνες, σμίλεψε τα συνδεδεμένα συστατικά της μουσικής, του λόγου και της κίνησης, για να φτάσει στην πιο απλή και ουσιώδη κατανόησή τους. Πώς μπορεί να υπηρετήσει κάποιος τη μουσική εκπαίδευση χωρίς να έχει βουτήξει στην κίνηση. Πώς μπορεί να αρθρώσει μουσικό λόγο, όταν δεν αισθάνεται και τον λόγο και τη μουσική ως μέρη ενός όλου; Πώς μπορεί να χορέψει όταν δεν αφήνει το ίδιο το σώμα διαθέσιμο να ανταποκριθεί στον ήχο και να καθοδηγηθεί από αυτόν;

Τα ρυθμικά και τα μελωδικά κομμάτια του Orff-Schulwerk δεν προορίζονται να διαβαστούν ως αυτοτελή μουσικά έργα, δηλαδή να εκτελεστούν ως συμβατικές παρτιτούρες, αλλά γίνονται αφορμή για μουσική δημιουργία στην τάξη ή στην ομάδα. Οι μαθητές ενεργοποιούνται να αξιοποιήσουν τα πρωτογενή συστατικά των μουσικών έργων ή ασκήσεων ώστε να αναπτύξουν επιτόπου τη δική τους πρωτότυπη μουσικοκινητική δημιουργία. Κάθε κομμάτι είναι πρόταση για μια δημιουργική διεργασία η οποία περιλαμβάνει μουσική, λόγο και κίνηση, και ανάμεσα σε αυτά αξιοποιεί μουσικά όργανα, τραγούδι, σύνθεση, αυτοσχεδιασμό, τη δημιουργικότητα των μαθητών κλπ. (Αγαλιανού & Τσαφταρίδης, 2016).

Για να επανέλθουμε στην αρχική ερώτηση, σημασία δεν έχει αν η ζυγαριά βαραίνει προς τη μουσική ή την κίνηση, αλλά αυτό το αέναο ταξίδι του ανθρώπου προς το βίωμα και την κατανόηση του ήχου με κάθε δυνατό μέσο. Αυτή η κυκλική διαδικασία δημιουργίας λόγου-μέλους-κίνησης, με τέτοιο τρόπο που δεν ξέρει κανείς πού αρχίζει και πού τελειώνει ο κύκλος, μας αφήνει με το ερώτημα αναπάντητο, αλλά με πολύ βαθύτερη κατανόηση. Έτσι, η μουσικοκινητική αγωγή Orff-Schulwerk οδηγεί το παιδί να βιώσει την πολυτροπικότητα της καλλιτεχνικής δημιουργίας μέσα στην ομάδα.

Τα σημερινά παιδιά έχουν άπειρη ανάγκη για κίνηση, και δυστυχώς ο τρόπος ζωής και η καταλυτική δύναμη της τεχνολογίας τα καθηλώνουν μπροστά σε μία μικρή ή μεγάλη οθόνη. Από την άλλη έχουν εγκλωβιστεί σε ένα γνωσιοκεντρικό εκπαιδευτικό σύστημα που αφήνει πολύ μικρό χώρο στην κίνηση και στην καλλιτεχνική έκφραση. Πόσο μεγάλη ανάγκη έχουν τα παιδιά να κινηθούν, να εξερευνήσουν, ώστε να δημιουργήσουν τέχνη! Πόσο απαραίτητο είναι οι καλλιτέχνες και οι παιδαγωγοί των

τεχνών να εμπνέονται από άλλες τέχνες για να κατανοήσουν βαθύτερα την καλλιτεχνική δημιουργία; Η μουσικοκινητική αγωγή Orff βουτά στις τέχνες για να αναδείξει τον άνθρωπο, κάνει διάλογο με στόχο τη συνεχή εξέλιξη, την αέναη δημιουργία, να μην είναι τίποτα στατικό και δεδομένο, γιατί μόνο τότε προχωρά ο άνθρωπος.

Γ. Ο τρίτος άξονας αφορά την ανάγκη για αέναη καλλιτεχνική εξέλιξη του δασκάλου μέσα από διαρκή διάλογο με τις τέχνες.

Η Ολυμπία Αγαλιανού βλέπει τη μουσικοκινητική αγωγή Orff υπό το πρίσμα της ανθρωπολογίας, της ομάδας και της κοινότητας. Καλεί τον εκπαιδευτικό να προσεγγίσει με αυθεντικό τρόπο την ομάδα ή την τάξη του, να βιώνει κάθε νέο μάθημα στο εδώ και τώρα. Έτσι είναι δυνατόν να επιτύχει την εξέλιξη των μαθητών του, αλλά παράλληλα και τη δική του προσωπική διεύρυνση και εξέλιξη. Μέσα από την παρατήρηση, τη μίμηση, την επανάληψη και την παραλλαγή επιτυγχάνεται ένα ασφαλές πλαίσιο, γιατί μόνο τότε η μάθηση μπορεί να προκύψει. Για να πετύχει ο εκπαιδευτικός ένα τέτοιο πλαίσιο μάθησης πρέπει ο ίδιος να θέτει τον εαυτό του σε διαρκή διάλογο με τις τέχνες. Να βιώνει καλλιτεχνικές εμπειρίες, να αναπτύσσει δεξιότητες, να μην σταματά να πειραματίζεται. Πόσο δύσκολο είναι αυτό για το γνωσιοκεντρικό σχολείο!

Η δυσκολία αυτή αποτυπώνεται ακόμα και στις πανεπιστημιακές παιδαγωγικές σπουδές τουλάχιστον στη χώρα μας. Ενώ στα Τμήματα Νηπιαγωγών τα προγράμματα σπουδών έχουν καταφέρει να θέσουν το παιδί στο επίκεντρο και να μετατρέψουν τις τέχνες σε εκπαιδευτική διαδικασία, στα Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης η έμφαση μετατοπίζεται στη μάθηση με ελάχιστα ή καθόλου μαθήματα τεχνών στα προγράμματα σπουδών τους. Η ίδια πορεία διαγράφεται και στην επαγγελματική ζωή των εκπαιδευτικών, με τους νηπιαγωγούς να είναι πάντα πιο ανοιχτοί στους καλλιτεχνικούς πειραματισμούς από τους δασκάλους και τους καθηγητές. Το ζητούμενο στους εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι να ασκηθούν στο να χρησιμοποιούν τις τέχνες με τρόπο ώστε να προσεγγίζουν όλα τα άλλα μαθήματα του σχολικού προγράμματος, όπως τη γλώσσα, τα μαθηματικά, την ιστορία, τη γεωγραφία, την κοινωνική και πολιτική αγωγή, κλπ.

Στο σχολείο που οραματιζόμαστε θέλουμε δασκάλους με καλλιτεχνικά βιώματα, ώστε να χρησιμοποιήσουν δεξιότητες μουσικής, κινητικής και εικαστικής έκφρασης στη διδασκαλία τους. Η μουσικοκινητική αγωγή Orff, όπως πολύ πετυχημένα διαγράφεται στο παρόν βιβλίο, μάς δίνει τα εργαλεία να αναζητήσουμε το στοιχειακό, τη διακαλλιτεχνικότητα και την πολυτροπικότητα στην τάξη, να μετατρέψουμε τις τέχνες σε βίωμα για τα παιδιά, να βιώσουμε τη μουσική μέσα από την κίνηση, αλλά και το αντίστροφο την κίνηση μέσα από τη μουσική.

Η μουσικοκινητική αγωγή Orff αξιοποιεί πολλές έννοιες της σύγχρονης παιδαγωγικής σκέψης, όπως πολύ εύστοχα μας μεταφέρει η συγγραφέας. Τιμά τη

δημιουργικότητα, τη δύναμη της ομάδας, δίνει έμφαση στη διαδικασία και όχι στο μαθησιακό αποτέλεσμα, αναγνωρίζει τις ταυτότητες κάθε ανθρώπου, αναπτύσσει την κριτική σκέψη και τον μουσικό και κινητικό γραμματισμό του κάθε μαθητή. Σέβεται το παιδαγωγικό τρίγωνο, καθώς μαθητής, εκπαιδευτικός και μορφωτικό αγαθό βρίσκονται συνεχώς στο επίκεντρο. Ο εκπαιδευτικός δουλεύει παράλληλα με τον μαθητή, αναστοχάζεται, αξιολογεί, βρίσκεται και ο ίδιος εκτεθειμένος στη δημιουργική διαδικασία. Έτσι αποδεικνύεται ότι όλοι διδάσκοντες και μαθητές πλέον μαζί στο ταξίδι των καλλιτεχνικών πειραματισμών και της δια βίου μάθησης.

Τα θετικά του βιβλίου αυτού πολλά. Η συγγραφέας τάσσεται υπέρ της διακαλλιτεχνικότητας, της σύνδεσης της θεωρίας με την πράξη, της αποφυγής των έτοιμων συνταγών. Τιμά τον σύγχρονο εκπαιδευτικό που είναι ταυτόχρονα και ερευνητής και θέλει να μαθαίνει και να εξελίσσεται. Αποδεικνύει πώς το Orff-Schulwerk ζυμώθηκε και αναπτύχθηκε μέσα στα καλλιτεχνικά ρεύματα της εποχής του μεσοπολέμου, προερχόμενο από ανθρώπους με βαθιά θεωρητική συγκρότηση, αλλά και με άμεση σύνδεση με την πράξη. Σκιαγραφείται έτσι υποσυνείδητα το μοντέλο του αναστοχαστικού μουσικοπαιδαγωγού που διαμορφώνεται συσχετιζόμενος με τα καλλιτεχνικά ρεύματα της εποχής του, ενώ ταυτόχρονα διαθέτει στέρεη θεωρητική συγκρότηση και τόλμη να εξερευνά το καινούριο. Κάπως έτσι η συγγραφέας Ολυμπία Αγαλιανού μάς περιγράφει το δικό της ταξίδι:

«Κατέληξα ότι ο ρόλος μου είναι να δημιουργώ και να εξασφαλίζω τις συνθήκες εκείνες οι οποίες επιτρέπουν στους μαθητές μου να «γεύονται» τον ρυθμό, να μετέχουν στη μουσική και στον χορό από την πρώτη στιγμή και με τον δικό τους μοναδικό τρόπο αλλά και να διευκολύνω την πορεία τους στην τέχνη. [...] Όταν βρούμε τον τρόπο να επιτρέψουμε στον ρυθμό και στις τέχνες να υπάρξουν και να λειτουργήσουν ως ατμόσφαιρα στη διδασκαλία, αρχίζουν οι ίδιες να μας διδάσκουν. Αυτό-συστήνονται στους μαθητές και στις μαθήτριες και αναλαμβάνουν τον ρόλο της δασκάλας. Κάθε φορά που καθοδηγώ ένα μάθημα μουσικοκινητικής αγωγής Orff αισθάνομαι ότι δασκάλες είναι οι τέχνες και όχι εγώ.» (Αγαλιανού, 2021: 288)

Μέσα από το παρόν βιβλίο, η μουσικοκινητική αγωγή Orff αποδεικνύεται σύγχρονη και επίκαιρη, διαχρονική και διαθεματική. Με άλλα λόγια το βιβλίο αυτό είναι μία πραγματεία περί της διακαλλιτεχνικότητας με παιδαγωγική στόχευση, όπως άλλωστε και η ίδια η μουσικοκινητική αγωγή Orff. Τέλος να σημειώσουμε την καλαισθητή και ιδιαίτερα φροντισμένη έκδοση του εκδοτικού οίκου Fagotto, που στηρίζουν με μεράκι και συνέπεια το μουσικό βιβλίο στη χώρα μας εδώ και πολλά χρόνια.

Παραπομπές

- Αγαλιανού, Ο., & Τσαφταρίδης, Ν. (2016). Άτυπες μορφές γνώσης και μάθησης στη μουσικοπαιδαγωγική θεώρηση του C. Orff. Στο Μ. Κοκκίδου & Ζ. Διονυσίου (Επιμ.), *Μουσικός γραμματισμός: Τυπικές και άτυπες μορφές μουσικής διδασκαλίας-μάθησης* (Πρακτικά 7^{ου} Συνεδρίου της Ελληνικής Ένωσης για τη Μουσική Εκπαίδευση) (87-95). Ε.Ε.Μ.Ε.
- Τσαφταρίδης, Ν. (1997). *Μουσική - κίνηση - λόγος. Η στοιχειοδομική μουσική στο παιδαγωγικό έργο Orff*. Νήσος.

Η **Ζωή Διονυσίου** είναι Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Μουσικής Παιδαγωγικής στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου. Είναι διευθύντρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Μουσική Παιδαγωγική στο σχολείο και στην κοινότητα», συντονίστρια της Θερινής Ακαδημίας Μουσικής Παιδαγωγικής, Επιστημονική Υπεύθυνη του Επιμορφωτικού Προγράμματος «Μουσική αγωγή στην προσχολική ηλικία» (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. Ιονίου Πανεπιστημίου). Συντονίζει μια σειρά μουσικών δράσεων του Πανεπιστημίου στην κοινότητα (Μουσική αγωγή για βρέφη και νήπια, κλπ.). Είναι συνδιευθύντρια σύνταξης του περιοδικού Μουσικοπαιδαγωγικά (Ελληνική Ένωση για τη Μουσική Εκπαίδευση) και μέλος επιστημονικών επιτροπών πολλών συνεδρίων και διεθνών περιοδικών. Έχει συνσυγγράψει τρία βιβλία (*Early Childhood Music Education in the Mediterranean*, 2017· Για μια εκπαίδευση βασισμένη στον ήχο: Ακούγοντας, Κατανοώντας και Συν-δημιουργώντας το Ηχοτοπίο Στο Οποίο Ζούμε, 2019· Ένα ταξίδι στο ρεμπέτικο για μικρούς και μεγάλους, 2022). Έχει επιμεληθεί δύο Ψηφιακές υπηρεσίες/ Αποθετήρια μουσικοπαιδαγωγικού περιεχομένου («Ευτέρπη - Ψηφιακό Μουσικό Ανθολόγιο», «Τραγουδώντας Ελληνικά με τα τραγούδια της Μαρίζας Κωχ») και έχει δημοσιεύσει ευρέως σε επιστημονικά περιοδικά, συλλογικούς τόμους και πρακτικά επιστημονικών συνεδρίων. Τα κυριότερα ερευνητικά της ενδιαφέροντα αφορούν τη μουσική εκπαίδευση στη βρεφική και νηπιακή ηλικία, τα παραδοσιακά παιχνιδοτραγούδα, και τη διδακτική της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής.
E-mail: dionyssiou@gmail.com

Book review

Agalianou, Olympia (2021). *Music and movement education Orff as starting point and destination*. Fagottobooks.

Zoe Dionysiou is Associate Professor of Music Education at the Department of Music Studies, Ionian University, Greece. She is the Director of the MA Program "Music Education in Schools and the Community" at Ionian University, academic coordinator of the Post-graduate Training Program "Music in Early Childhood Education" (Centre for Life Long Learning, Ionian University) and academic coordinator of the Ionian Summer Academy in Music Education. She coordinates a series of community music educational programs organized by Ionian University. She is co-editor of the scientific journal *Musical Pedagogics*. She is co-author in three books (*Early Childhood Music Education in the Mediterranean*, 2017; *For a Sound-Based Education: Listening, Understanding and Co-creating the Soundscape we live in*, 2019; *A Journey to Rebetiko for young readers and adults*, 2022). She is the scientific coordinator of two Digital services / Repositories of music pedagogical content ("*Euterpe - Digital Music Anthology*", "*Singing Greek with*

the songs of Mariza Koch”) and she has published extensively in scientific journals, edited volumes and conference proceedings. Some of her main research interests include early childhood music education, teaching of folk and traditional music.

E-mail: dionyssiou@gmail.com